

Komunální politika ve vybraných evropských zemích

Mgr. Andrea Smolková

13. 3. 2017

Rakousko

Obecně

- společné historické kořeny s ČR
- Říšský obecný zákon z roku 1862 - návaznost i po roce 1918
- model smíšené veřejné správy - působnost samostatná (úkoly předepsané a dobrovolné) a přenesená
- proces slučování obcí - v 60. a 70. letech
- počet obcí: dnes 2300, před slučování cca 4000

Orgány obce

Obecní rada

Obecní představenstvo

Starosta

Obecní rada

- přímo volený orgán (obdoba českého zastupitelstva)
- rozhodovací a dohlížecí pravomoci - správa obecního majetku, rozpočet
- funkční období: 5 - 6 let (Viedeň - 4 roky)
- přijetí usnesení: nadpoloviční většina přítomných
- volební systém: listinný poměrný, D'Hondt
- kandidatura: nepřipouští se nezávislých kandidátů (pouze sdružení); vždy podmíněna počtem podpisů občanů obce a místem bydliště
- kandidátní listiny: přísně vázané, pref. hlasy od 90. let a pouze někde, panašování jen v Tyrolsku
- volební právo: aktivní 16 let, pasivní: 18 - 21 let
- + výbory, poradní sbory dle politických frakcí poměrně

Obecní představenstvo

- ve statutárních městech - městský senát
- kolektivní výkonný orgán v samostatné působnosti (obdobně jako česká rada)
- voleno ze středu rady
- 3 - 12 členů (starosta, místostarostové, členové)
- volba členů dle frakcí a poměrného zastoupení dle síly v radě → neuzavírají se povolební koalice

Starosta

- výkonný orgán v otázkách přenesené působnosti
- zodpovídá za provedení rozhodnutí rady + zastupuje obec navenek a stojí v čele obecního úřadu
- volba: od roku 1994 téměř všude přímá (krom 3 zemí) - absolutně většinový systém
- funkční období: shodné s radou
- spíše čestný úřad - starostů na full time je málo; později starostovská penze

Referendum

= nezávazné lidové hlasování

- iniciuje rada, starosta, výbor či přímo občané (petice - 25 % občanů)

Volební účast

- relativně vysoká - 60 - 80 % dle zemí
- klesající tendence

Slovensko

Obecně

- od počátku odlišné institucionální nastavení než v ČR
- počet obcí: 2900 - po r. 89 nedošlo k výrazné dezintegrační vlně (V 60. letech 3300)
- zvláštní postavení: Bratislava, Košice

Orgány obce

Zastupitelstvo

Starosta

Zastupitelstvo

- funkční období: 4 roky
- počet členů: 9 - 41; v obcích pod 40 obyvatel - 5
- volební systém: FPTP (všichni kandidáti na jedné listině dle abecedy; hlasy se nepřepočítávají nejprve stranám) -->často způsobuje zablokování systému; M=1 - 12
- volební právo: aktivní - 18 let, pasivní 18 let
- kandidatura: jednodušší kandidovat jako nezávislý
- z řad zastupitelstva volen zástupce starosty

Starosta

- funkční období: 4 roky
- volební systém: FPTP → předvolební koalice (“větší než široké”)
- volební právo: aktivní - 18 let, pasivní - 25 let
- referendum o odvolání: 1) 30 % voličů (petice) X zastupitelstvo (hrubé porušení povinností, atd.)
- statutární orgán obce - kompetence, které nevykonává zastupitelstvo, výkon obecní správy
- obecní úřad - v čele - přednosta OÚ (podřízený starostovi)
- problémy: zablokování systému

Referendum

- vyhlašuje zastupitelstvo
- podmínky: slučování, rozdělení nebo zrušení obce, odvolání starosty nebo petice alespoň 30 % voličů

Volební účast

- podobné hodnoty jako v ČR
- klesající tendence
- cca 45 %

Německo

Základní charakteristika

- vliv odlišností systémů různých spolkových zemí
- základ v dokumentech z roku 1808 (Prusko, Bavorsko)
- jednotnost komunálních systémů pouze za Třetí říše
- po roce 1945 původní tradice + vliv západních mocností
- samospráva rozdělena mezi obce a okresy; přenesenou působnost vykonávají větší obce
- počet obcí: 12 500; na poč. 20. stol.: 46 300 (nejsilnější integrace na severu - Porýní-Vestfálsko cca 400 obcí při 18 mil. obyv.)
- Východní Německo - došlo k poklesu počtu obcí

Obecní uspořádání

- napříč zeměmi se liší ve všech podstatných záležitostech

Jihoněmecké radní uspořádání

Starostovské uspořádání

Severoněmecké radní uspořádání

Magistrátní obecní zřízení

Jihoněmecké radní uspořádání

- nejrozšířenější forma obecního uspořádání
- silné postavení starosty - volený přímo (6 - 8 let), předsedá radě, vede správní aparát, zastupuje obec navenek
- obecní rada - přímo volená, kratší funkční období než starosta - protiváha starosty
- v čisté podobě: Bavorsko, Bádensko-Virtembersko, Sasko, Dolní Sasko, Severní Porýní-Vestfálsko

Starostovské uspořádání

- silná pozice starosty - přímá volba
- mírné modifikace v pravomocích
- předsedá radě
- př. Porýní-Falc (rozhodující hlas, přímá volba), Sársko (bez hlasu, nepřímá volba)

Severoněmecké radní uspořádání

- dnes již neexistuje (do r. 1996 Dolní Sasko, do r. 1999 Severní Porýní-Vestfálsko)
- obecní rada - centrální úloha - z jejího středu volen předseda (zastupoval obec navenek) + obecní ředitel (šéf správy)

→ rozhodovací politická pravomoc - rada **X** nepolitické úkoly - správa - vliv britského systému

Magistrátní obecní zřízení

- prvky pruské tradice
- správní orgán obce - kolegiální (magistrát/obecní představenstvo) - starosta + přivolané osoby - výkonná fce X obecní rada - usnášecí fce
- členové magistrátu nejsou členy rady
- starosta reprezentuje obec navenek, schůze rady řídí její předseda
- př. Hesensko, Šlesvicko-Holštýnsko

Shrnutí

- zásadní proměny v průběhu 90. let
- volba starosty: zpočátku rada, dnes už všude přímá volba
- společný znak: hlavní představitel správy je i hlavní představitel obce a je volen přímo - viz jihoněmecký systém
- zásadní rozdíly - kompetence starosty a rady → silnější starosta (předsedá radě s hlasovacím právem, funkční období delší než rady, nemožnost odvolatelnosti) - př. Bádesko-Virtembersko
- obecní rada - určuje hlavní směr obce, volí úředníky, vydává vyhlášky, zřizuje výbory; počet členů rady dle velikosti obce

Volební systém

Obecní rada

- listinný poměrný s možností pref. hlasů a panašování
- uzavírací klauzule (5 ze 13 zemí)
- formule - D'Hondt/Haagenbach-Bischoff či Haare-Niemayer
- funkční období - 5 let

Starosta

- absolutně většinový
- pasivní volební právo: 21 - 25 let

Referendum

- prostřednictvím občanské iniciace (3 - 20 %)
- platnost referenda: 20 - 30 %
- iniciace radou: kvalifikovaná většina ($\frac{3}{5}$ všech)

Francie

Základní charakteristika

- počátky v Napoleonově éře
- poměrně silný centralismus
- 5 úrovní (regiony, departmenty, arrondissementy, kantony, obce)
- počet obcí: 37 000
- 76 % obcí má méně než 1 000 obyvatel
- 2/5 obyvatel žijí v obcích do max. velikosti 5 000 obyvatel
- menší obce se často sdružují do syndikátů a společenství
- až do 80. let významná role prefekta departementu
- omezení kumulace mandátů
- vysoká provázanost v rámci jednotlivých úrovní - viz NS a Senát

Obecní orgány

Obecní rada

Starosta

Obecní rada

- správa obce, obecní administrativy, přímo volený orgán
- funkční období: 6 let
- počet členů: dle velikosti obce
- volební právo: 18 let
- zřizuje výbory
- činnost může být pozastavena prefektem, může být i rozpuštěna vládním dekretem
- volební systém: dvojího typu

Volební systém do obecních rad

Obce do 3 500 obyvatel

- počet členů: 9 - 23
- dvoukolový většinový systém v jednomandátovém obvodu
- kandidátka: nekompletní pouze do 2 500 obyv., možnost panašování
- zvolení: v 1. kole získá nejvíce hlasů, které tvoří alespoň 25 % reg. voličů; v 2. kole - nejvyšší počet hlasů

Volební systém do obecních rad

Obce nad 3 500 obyvatel

- počet členů: 27 - 163
- poměrný systém s bonusem pro vítěze; jeden volební obvod (krom Paříže, Lyonu a Marseille)
- zvolení: 1. kolo - získá alespoň 50 % hlasů = získá 50 % mandátů, ostatní poměrně mezi ty kandidátky, které získaly 5 % a víc; 2. kolo - postupují ti, co získali 10 % a víc (kandidátky mezi 5 - 10 % se mohou sdružit do koalic), nejvíc hlasů = 50 %, zbytek poměrně mezi 5 % a víc

→ vytváření výrazných většin ($\frac{3}{4}$ či $\frac{2}{3}$)

Starosta

- také vykonavatel státní správy v obci
- volen radou, ale nemůže jí být odvolán - tajné hlasování, systém abs. většiny (2 kola, případně 3., kde stačí relat. většina)
- funkční období: 6 let
- + náměstci = předsednictvo rady
- starosta je kompetentní v de facto všech oblastech samosprávy i státní správy + velitel městské policie a některé kompetence v právní oblasti
- obecně: velmi silné postavení + silná většina v radě => tradice dlouhého starostovského mandátu (př. Bordeaux)
- volební účast: cca 64 %

Referendum

- vyhlašuje obecní rada
- do roku 2003 pouze konzultativní charakter
- závazný výsledek v případě, že se zúčastní 50 % reg. voličů

Polsko

Základní charakteristika

- obnovení dvojkolejné správy po roce 89
- vojvodství, okresy, obce
- počet obcí: 2 500
- průměrná velikost obcí: 15 500 → jedny z největších v Evropě
- volební reformy

Obecní uspořádání

Rada obce

Správní rada

Starosta

Rada obce

- základní orgán obce
- ze svých řad volí správní radu obce a jejího předsedu
- funkční období: 4 roky
- volební systém - dvě kategorie obcí:
 - a) do 20 000 obyv. - FPTP, $M = 1 - 5$
 - b) nad 20 000 obyv. - listinný poměrný, d'Hondt, $M = 5 - 8 \rightarrow$ deformace poměrnosti; 5% klauzule

Starosta

- výkonný orgán obce (omezený kompetencemi, které mu přizná rada)
- od r. 2002 přímá volba (bez úpravy kompetencí) - dvoukolový většinový
- kandidatura: volební výbory - podpisy (150 - 3 000)
- odvolání: rada, referendum, vláda (na podnět vojvody)
- volební účast: cca 40 %
- funkční období: 4 roky